

Universiteiten van Nederland

Tweede Kamer
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum 18 november 2025
Telefoon
E-mail

Onderwerp **Formatiebrief Universiteiten van Nederland**

Geachte heer Buma,

Nederland staat voor grote uitdagingen. Zoals de druk op betaalbare zorg, het lerarentekort, klimaatverandering, geopolitieke ontwikkelingen, biodiversiteit, vragen over strategische autonomie, stikstof en de energietransitie. Het zijn complexe en onderling verweven vraagstukken die om gezamenlijke oplossingen en een langetermijnvisie vragen. Op ons, de universiteiten van Nederland, mag u daarbij rekenen.

Universiteiten leveren een belangrijke bijdrage aan de toekomst van Nederland. Universitair onderzoek stimuleert productiviteitsgroei en innovaties, en levert kennis en oplossingen voor maatschappelijke en economische vraagstukken. Universitair onderwijs draagt bij aan het oplossen van strategische arbeidsmarkttekorten, bijvoorbeeld op het gebied van techniek, veiligheid en weerbaarheid. Het is niet voor niets dat bedrijven zich graag in Nederland vestigen; de nabijheid van goed opgeleide studenten en onderzoekers is daarbij een doorslaggevende factor. Universiteiten vervullen bovendien een cruciale maatschappelijke rol als pijler van onze democratische samenleving: zij vormen jonge mensen tot goed geïnformeerde burgers en bieden onderzoekers een vrijplaats om alle vragen te kunnen onderzoeken.

Juist nu de Nederlandse en Europese slagkracht onder druk staan, is deze kennisbasis van strategisch belang. De komende jaren zullen we veel publieke middelen moeten besteden aan onder andere veiligheid, defensie en zorg. Als we nu niet investeren in onderwijs, onderzoek en innovatie, zal de komende jaren het verdienvermogen ontbreken om dat te kunnen betalen. Zoals Mario Draghi recent nog waarschuwde: het concurrentievermogen van Europa is in gevaar en daarmee ook onze waarden, onze strategische autonomie en onze weerbaarheid.

Een noodzakelijke koerswijziging

Het is van groot belang om het concurrentie- en verdienvermogen van Nederland weer op peil te brengen en onze strategische autonomie te versterken. Publieke en private investeringen in onderzoek en innovatie (R&D) zijn hiervoor cruciaal. Enkel met voldoende investeringen in R&D realiseren we productiviteitsgroei, bevorderen we een aantrekkelijk vestigingsklimaat en voorkomen we dat we voor cruciale kennis en kunde afhankelijk worden van andere landen of continenten.

Terwijl meer investeren dus noodzakelijk is, lopen de publieke investeringen in R&D in Nederland juist terug. De afgelopen jaren werd besloten tot bezuinigingen van meer dan een half miljard op het hoger onderwijs en de wetenschap en tot het afschaffen van het Nationaal Groeifonds, goed voor miljarden aan publieke R&D-

Vereniging Universiteiten van Nederland

Lange Houtstraat 2
Postbus 13739
2501 ES Den Haag

Tel +31 70 302 14 00
E-mail post@unl.nl
Web universiteitenvannederland.nl

KvK 40480226
IBAN NL61 INGB 0001 5964 15
BTW NL007088784B01

investeringen. Volgens het actieplan 3% R&D van demissionair minister Karremans dalen onze publieke investeringen in R&D van 0,81 procent van het bbp in 2025 naar slechts 0,63 procent in 2030. Een dergelijke daling van publieke investeringen zal ook het vertrouwen van bedrijven schaden en minder private investeringen tot gevolg hebben.

Het is kortom essentieel dat we het tij keren en de publieke uitgaven aan R&D juist laten groeien naar 1 procent van het BBP. Alleen zo halen we de Lissabon-doelstelling van 3 procent totale R&D-investeringen. Een doelstelling die landen om ons heen overigens al lang en breed halen. In 2023 bedroegen de totale R&D-investeringen in Nederland slechts 2,3 procent van het bbp, fors onder het OESO-gemiddelde en ver achter Duitsland (3,1 procent), België (3,3 procent) en Zweden (3,6 procent).

Voor het realiseren van 1 procent van het BBP aan publieke R&D-investeringen is een structurele extra investering van **2,6 miljard euro extra per jaar** nodig. Niet alleen in universiteiten, maar ook in hogescholen, TO2-instituten en onderzoeksfaciliteiten.

Goed onderwijs vraagt stabiele en toereikende bekostiging

De noodzaak tot investeren in kennis en innovatie is des te groter gezien de structurele onderbekostiging van universiteiten. In het onafhankelijke PwC-rapport uit 2021 werd vastgesteld dat universiteiten jaarlijks honderden miljoenen euro's tekortkomen om hun wettelijke taken goed te kunnen uitvoeren. Sindsdien is de context verder verslechterd.

Universiteiten staan bovendien onder druk door krimp van studentenaantallen en sterk gestegen kosten voor huisvesting, digitale- en kennisveiligheid, personeel en energie, terwijl ze tegelijkertijd te maken hebben met bezuinigingen van meer dan een half miljard euro onder het kabinet Schoof. Deze financiële druk leidt nu al tot forse reorganisaties, meer tijdelijke contracten en hogere werkdruk. Daardoor hebben universiteiten minder ruimte om onderwijs en onderzoek van hoge kwaliteit te bieden en een omgeving te creëren die aantrekkelijk is voor toptalent. Dat is zorgelijk, omdat het haaks staat op de ambitie van Nederland om toptalent aan te trekken en te behouden, en om een volgende generatie op te leiden tot veerkrachtige burgers die onze samenleving vooruithelpen. Universiteiten hebben met de investeringen van kabinet-Rutte IV belangrijke stappen gezet om de basis te versterken, maar het systeem wankelt door de bezuinigingen van het kabinet Schoof opnieuw. Zonder structurele publieke financiering komt de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, en daarmee onze innovatiekracht en toekomstige welvaart, in gevaar.

Tegelijkertijd verandert de demografische samenstelling van Nederland: het aantal jongeren neemt af, waardoor de instroom van studenten in het wo daalt. Die krimp zal de komende jaren toenemen. Volgens cijfers van OCW zullen universiteiten de komende tien jaar krimpen met 9,6%, harder dan mbo (-4%) en hbo (-7,8%). Dit terwijl er – zeker in tekortsectoren – juist behoefte is aan meer hoogopgeleid talent. Deze ontwikkelingen vragen om een stabielere financiering die universiteiten in staat stelt ook in krimpregio's een voldoende breed opleidingsaanbod te blijven garanderen, terwijl er tegelijkertijd voldoende ruimte is voor gerichte groei.

Gerichte investeringen met bewezen effect

We vragen het nieuwe kabinet om in het regeerakkoord investeringen in kennis op te nemen langs de volgende lijnen:

- 1) *Investeren in onderwijs, onderzoek en innovatie is cruciaal om de grote maatschappelijke transities en geopolitieke uitdagingen het hoofd te bieden. **Het kabinet verhoogt de publieke R&D-investeringen met 2,6 miljard euro extra per jaar om het publieke aandeel van 1% van het bbp te realiseren. Deze middelen komen ten goede aan het gehele kennisveld: universiteiten, hogescholen, TO2-instituten en***

onderzoeksfaciliteiten. Met deze en andere investeringen herstelt het kabinet het groeipad dat ertoe leidt dat Nederland structureel 3% van het bbp investeert in R&D.

Bij de universiteiten wordt 1,6 miljard euro geïnvesteerd in:

- a *Het verstevigen van de basis van **onderzoeksfinanciering** door te investeren in ongebonden en fundamenteel onderzoek, wetenschappelijke infrastructuur, matching van Europees onderzoek en het bekostigen van valorisatie en impact, waaronder ook leven lang ontwikkelen.*
 - b *Het versterken van de nationale veiligheid en weerbaarheid van Nederland met het meerjarige onderzoeks- en innovatieprogramma **Weerbaar Nederland**. Dit investeringsprogramma bundelt bestaande en nieuwe middelen voor kennis, innovatie en technologie om onze samenleving, economie en infrastructuur beter te beschermen tegen toenemende dreigingen. **De universiteiten geven dit vorm via het programma Wetenschap voor Weerbaarheid.***
- 2) *Het kabinet maakt in samenspraak met de sector beleid om de krimp in de universitaire sector (dalende studentenaantallen) op te vangen en een landelijk dekkend en kwalitatief hoogwaardig aanbod in het hoger onderwijs te behouden. Het kabinet zorgt voor **stabiele en toereikende bekostiging**, zodat instellingen kunnen blijven investeren in kwaliteit en continuïteit. Instellingen bepalen vanuit institutionele autonomie hun opleidingsaanbod en – capaciteit. De universiteiten stemmen onderling landelijk en regionaal met hbo en mbo af over profilering en samenwerking.*
- 3) *Het kabinet ontwikkelt in samenspraak met de sector en werkgevers een **Nationale Talentstrategie** om Nederland concurrerend en veerkrachtig te houden in een snel veranderende wereld. Deze strategie is van belang in het licht van demografische krimp en de toenemende behoefte aan strategische autonomie: Nederland moet over voldoende wetenschappelijk opgeleid talent beschikken om minder afhankelijk te zijn van buitenlandse kennis en om economische en maatschappelijke veerkracht te waarborgen. Deze strategie richt zich op het ontwikkelen, aantrekken en behouden van nationaal en internationaal talent, met nadruk op vaardigheden en leven lang ontwikkelen, in nauwe samenwerking tussen mbo, hogescholen en universiteiten. De strategie zorgt voor een gezamenlijke koers op nationaal niveau, met behoud van de autonomie van instellingen.*

Ik wens u alle wijsheid toe in de formatie en ben natuurlijk altijd bereid specifieke suggesties te doen of nadere informatie aan te leveren. Daarvoor kunt u contact opnemen met ondergetekende.

Hoogachtend,

Caspar van den Berg
voorzitter Universiteiten van Nederland
